

ОУ"ВАСИЛ ЛЕВСКИ"-с.ЯБЪЛКОВО,общ.ДИМИТРОВГРАД
ул."Васил Левски"№24;тел.03937/22-66;e-mail:yabalkovoschool@abv.bg

Утвърждавам!

**Директор: (П)
(Елза Видева)**

ПРОГРАМА

ЗА ГРАЖДАНСКО, ЗДРАВНО, ЕКОЛОГИЧНО И ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ

за учебната 2022/2023 година

**Настоящата програма е приета на заседание на ПС с Протокол № 13/14.09.2022 г. и е утвърдена
със Заповед № 286/14.09. 2022 г. на директора на училището.**

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

1. СЪЩНОСТ

- ✓ Гражданското образование е насочено към формиране на гражданско съзнание и граждански добродетели и е свързано със знания за устройството на демократичното общество, за правата и задълженията на гражданина и с умения и готовност за отговорно гражданско поведение.
- ✓ Здравното образование е насочено към развитие на умения за създаване или поддържане на здравословен стил и условия на живот и за доброволното адаптиране към поведение, благоприятстващо здравето.
- ✓ Екологично образование е насочено към формиране на екологична култура, екологично съзнание и екологично поведение в тяхната взаимна връзка с оглед познаване на екологичните закони, защита, подобряване, управление и разумно използване на природните ресурси, както и опазване на природната среда и на екологичното равновесие.
- ✓ Интеркултурното образование е насочено към усвояване на знания за различни измерения на културните идентичности и за основни характеристики на интеркултурните отношения, формиращо позитивно отношение към разнообразието във всички области на човешкия живот, както и умения и нагласи за конструктивни взаимодействия в мултикултурна среда.

2. НАСОКИ

Учениците

- ✓ Да познават институциите и ценностите на демокрацията;
- ✓ Да се формират личности с позиция и способност да защитават своите права чрез различни дейности;
- ✓ Да изразяват гражданската си позиция;
- ✓ Да вземат решения за своето развитие;
- ✓ Да носят отговорност за решенията си.

3. РЕАЛИЗИРАНЕ

- ✓ чрез учебното съдържание по общообразователните учебни предмети;
- ✓ в часа на класа;
- ✓ в извънкласни и извънучилищни форми на работа;
- ✓ чрез проекти и мултимедийни презентации, разработени от учители и ученици.

4. АКЦЕНТИ

- ✓ здравно образование;
 - ✓ превенция на зависимостите/наркомания, алкохол, тютюнопушене/;
 - ✓ екологично образование и възпитание;
-

- ✓ патриотично възпитание;
- ✓ превенция на насилието;
- ✓ справяне с гнева и агресията и мирно решаване на конфликти;
- ✓ защита при бедствия и аварии;
- ✓ превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха;
- ✓ безопасност на движението.

II. ЦЕЛ

Усвояване на социални знания и умения за отстояване на правата, изпълняване на задълженията и поемане на отговорности като членове на обществото.

III. ЗАДАЧИ

1. Изграждане на култура на поведение в ученическата общност и готовност за участие в училищния живот.
2. Изграждане на здравна и екологична култура.
3. Свободен и самостоятелен избор на професионален път на развитие и реализация.
4. Изграждане на национално самочувствие и отговорност у учениците, възпитание на инициативност и подготовка за пълноценен живот.
5. Противодействие на агресивността, насилието и настъплението на секти.

IV. ДЕЙНОСТИ И МЕРОПРИЯТИЯ

A) Възпитаване на дисциплинираност и гражданско поведение чрез:

1. Учебната, извънкласната и извънучилищната дейност.

Срок: през учебната година
Отг.: Класни ръководители

2. Спазване на правилника за дейността на училището.

Срок: през учебната година
Отг.: Директор,
Кл. ръководители

3. Спазване на правилника за осигуряване на безопасни условия на възпитание, обучение и труд.

Срок: през учебната година
Отг.: Директор

4. Провеждане на часа на класа на базата на рамковия план за провеждане на часа на класа с участие и на учениците.

	I	II	III	IV	V	VI	VII
Патриотично възпитание и изграждане на националното самочувствие	4	4	4	4	4	4	4
Толерантност и интеркултурен диалог	1	1	1	1	2	2	2
Безопасност и движение по пътищата	9	6	6	6	5	5	5
Защитата на населението при бедствия и аварии и катастрофи; оказване на първа помощ	4	4	4	4	5	5	5
Превенция на насилието, справяне с гнева и с агресията; мирно решаване на конфликти	1	1	1	1	2	2	2
Превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха; киберзащита	1	1	1	1	2	2	2
Кариерно ориентиране				1			1
Превенция и противодействие на корупцията					1	1	1
Електронно управление и медийна грамотност				1	1	1	1
ОБЩО	20	17	17	19	22	22	23

Срок: през учебната година

Отг.: Класни ръководители

Б) Възпитаване на национално самочувствие и продължаване на националните традиции.

1. Честване на всички национални и училищни празници.

Срок: през учебната година

Отг.: Класни ръководители

2. Запознаване и спазване на задължителните символи на Р България и българското училище (национално и училищно знаме, държавен химн, герб, език, конституция и др.)

Срок: през учебната година
Отг.: Класни ръководители

3. Изграждане на система за сътрудничество на родители, културни институции, фирми, организации и др., имащи отношение към възпитанието на младите хора.

Срок: през учебната година
Отг.: Класни ръководители

В) Здравно образование и екологично възпитание на учениците

1. Провеждане на здравни беседи на учениците

Срок: през учебната година
Отг.: Класни ръководители,
Медицинско лице

2. Разглеждане на здравни теми в часа на класа - сексуална култура, наркомания, алкохолизъм, здравословен начин на живот и др.

Срок: през учебната година
Отг.: Класни ръководители

3. Мероприятия за озеленяване интериора на училището и училищните дворни площи.

Срок: месец април 2023 г.
Отг.: Класни ръководители

4. Мероприятия за почистване на училищните площи и района около училището

Срок: април 2023 г.
Отг.: Класни ръководители

5. Отбелязване на Деня на Земята.

Срок: 22.04. 2023 г.
Отг.: Класни ръководители

6. Отбелязване на международния ден за опазване на околната среда.

Срок: 06.06.2023 г.

Отг.: Класни ръководители

Г) Възпитаване в интеркултурна среда.

1. Провеждане на беседи, свързани със създаване на климат за сътрудничество на етническите и културните групи в класа в часа на класа.

Срок: през учебната година

Отг.: Класни ръководители

2. Създаване на мултикултурни общности (състави, отбори, екипи), за да се подобрят междугруповите отношения.

Срок: през учебната година

Отг.: Класни ръководители,

учители

3. Организиране на изложби, посветени на обичаите и традициите на различните етноси.

Срок: юни 2023 г.

Отг.: Класни ръководители

Д) Развиване на физическата дееспособност на учениците

1. Провеждане на спортни празници и турнири.

Срок: през учебната година

Отг.: Учители по ФВС

V. КОНТРОЛ

1. Контролът по провеждането на възпитателната работа се осъществява от директора на училището. На контрол подлежи цялостната възпитателна дейност, съгласно настоящата програма и плана за контролната дейност на директора.
2. Резултатите от изпълнението на програмата се отчитат на заседание на педагогическия съвет.

Програмата се използва и по НП „Без свободен час“.

VI. ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ. ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ

Област на компетентност	НАЧАЛЕН ЕТАП НА ОСНОВНА СТЕПЕН Знания, умения и Отношения <i>В резултат на обучението ученикът</i>	ПРОГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП НА ОСНОВНА СТЕПЕН Знания, умения и Отношения <i>В резултат на обучението ученикът</i>
Междупersonни отношения	умее да различава и описва свои и чужди чувства, да описва и дава примери за това, как чувствата влияят върху поведението; разбира и описва различия между хората по отношение на пол, възраст, раса, етническа принадлежност, професия; разбира промените във взаимоотношенията с другите хора, свързани с порастването; дава примери и описва поведения на сътрудничество; разбира как поведението на един човек може да помогне или да нарани другите	обяснява влиянието на групата, приятелите и съучениците върху личния избор и поведение; демонстрира умения за: <ul style="list-style-type: none"> • отстояване на групов натиск и казване на "не"; • споделяне; • даване на обратна връзка; • влизане и поддържане на приятелски взаимоотношения; • сътрудничество; • разбиране на чувствата и преживяванията на другите
Социална среда	познава различни демократични форми на училищния живот и определя мястото си в тях	познава различни форми на ученическо самоуправление
Права на човека	познава основните права на човека и права на детето, както и основни организации и институции в тяхна подкрепа; свързва правата с отговорностите, като се отнася с отговорност и толерантност при отстояването на правата си - сътрудничество и себеотстояване	познава изборителното право в България; дефинира основните права на детето и дава примери за документи, институции и организации, които ги гарантират; оценява различието в контекста на правата на човека
Демократично гражданство	разбира своята идентичност като "гражданин на Република България" и "гражданин на Европейския съюз" през споделените граждански ценности и културни традиции	разбира съдържанието на понятието "държава"; осъзнава ролята на медиите и глобалната мрежа в обществения живот
Идентичности и различия в обществото	разбира принципите за равнопоставеност на половете	познава и дава примери за етническа, религиозна и езикова принадлежност; разбира общественото значение на различните професии и техния принос за общото благополучие; осъзнава възможностите на образованието като фактор за личностното развитие; разбира необходимостта от преодоляване на негативните предразсъдъци, включително и при работа в екип
Власт, политика и демократични ценности	разбира на базисно ниво необходимостта от държавни институции и дава примери за тяхната роля за развитието на децата	познава принципите за разделението на властите и за върховенството на закона и може да дава примери за тяхното следване и нарушаване

Социална политика, справедливост и солидарност	осмисля значението на солидарността и сътрудничеството за постигането на лично и общностно благополучие; изгражда чувство на увереност и умения за общуване	оценява значението на равенството, сигурността и толерантността в обществения живот на страната; разбира смисъла на социалната справедливост и значението ѝ за осигуряването на равнопоставеност, справедливост във и между отделните общности
Глобализация, плурализъм и толерантност		изброява негативни последици от демографския взрив; разбира опазването на околната среда като стратегия за оцеляването и развитието на човечеството; обяснява разпространението на световните болести и епидемии във връзка с икономическото развитие на отделните страни и региони

Психично здраве и личностно развитие	умее да определя, формулира и заявява собствените желания; разбира, че човек може да постъпи по различен начин в една и съща ситуация; разпознава основни свои чувства и има елементарни умения за изразяването им и справяне с негативни емоции	описва и обяснява физическите и личностните промени, които настъпват в процеса на порастването, и промените в очакванията на околните, свързани с тях; описва и обяснява характерните особености на физическото и психическото развитие и емоционалните промени в пубертета и юношеството; развива и поддържа положителен образ за себе си; умее да диференцира, използва и развива своите силни страни; разбира и приема личностните различия; описва и анализира връзката между чувствата и поведението; изброява и използва основните стъпки в процеса на вземане на решения; описва и обяснява различните видове професии, с които се среща в ежедневието си; демонстрира умения за: <ul style="list-style-type: none"> • позитивно мислене; • справяне със стрес и негативни емоции; • самонаблюдение и самоанализ; • вземане на решения; • поставяне и реализиране на краткосрочни и дългосрочни цели; • адекватно и пълноценно използване на собствения потенциал; • правене на избори; • търсене и оценяване на информацията, свързана с различните професии и мястото им в социалния контекст; • съотнасяне на информацията, свързана с различните професии, със
---	--	--

		<p>собствените желания, склонности, възможности, нагласи;</p> <ul style="list-style-type: none"> • оценяване влиянието на средата върху професионалния избор; <p>умее да отстоява собствените си потребности и желания при отчитане и толерантност към потребностите и желанията на другите;</p> <p>умее да предвижда последствията от своето поведение за себе си и за другите</p>
Физическо развитие и дееспособност	<p>описва различните части на човешкото тяло и назовава различните системи на тялото;</p> <p>назовава и обяснява промените, които настъпват в човешкото тяло в процеса на порастването;</p> <p>обяснява влиянието на собственото поведение върху физическото състояние и развитие;</p> <p>обяснява как физическите упражнения укрепват костите, мускулите и органите и поддържат тонуса на тялото;</p> <p>обяснява как енергията, която човек използва, се получава от храната, ако поетата енергия е повече от използваната, тялото натрупва излишното във вид на мазнини;</p> <p>дава примери как личното поведение в ежедневието влияе върху физическото развитие и благополучие;</p> <p>демонстрира и практикува основни упражнения, дейности и игри за развитие на опорно-двигателния апарат и преодоляване на обездвижването</p>	<p>обяснява и категоризира различните елементи на човешкото тяло - клетки, тъкани, органи, системи - тяхната структура, функции и взаимосвързка;</p> <p>обяснява функционирането на и демонстрира умения и навици за предпазване от болести на различните системи на тялото:</p> <ul style="list-style-type: none"> • опорно-двигателен апарат; • дихателна система; • нервна система; • сърдечно-съдова система; • полова система; • отделителна система; • храносмилателна система; <p>описва и обяснява промените в човешкото тяло, свързани с пубертета;</p> <p>описва и обяснява:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развитието на опорно-двигателния апарат; • ролята и влиянието на физическите упражнения, различните спортове и туризма върху физическото развитие и състояние на човека; <p>демонстрира умения за:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дневно, седмично, месечно, сезонно и годишно планиране на физическите дейности и упражнения; • оптимално физическо натоварване; • комплексно развиване на двигателни качества
Превенция на употребата на психоактивни вещества	<p>описва различните видове психоактивни вещества (алкохол, цигари, лекарства, наркотици) и тяхното влияние върху здравето;</p> <p>обяснява влиянието на пасивното пушене</p>	<p>описва и обяснява:</p> <ul style="list-style-type: none"> • свойствата и въздействията на различните психоактивни вещества - цигари, алкохол, лекарства и наркотици, и тяхното съчетаване, върху различните възрасти в краткосрочен и дългосрочен план; • спецификата на създаване на зависимост при различните психоактивни вещества; • нормативната/законовата база във връзка с употребата и разпространението на психоактивните вещества; <p>демонстрира умения за отказ и справяне със ситуации на предлагане на психоактивни вещества - умения за настойчивост (асертивност), за</p>

		<p>казване на "НЕ", за устояване на натиск; анализира последствията от употребата на психоактивни вещества в личен, семеен и социален план; осъзнава, че употребата или неупотребата на психоактивни вещества е въпрос на личен избор и отговорност; анализира причините, факторите и личните мотиви за избора по отношение на употребата или неупотребата на психоактивни вещества; избягва употребата на психоактивни вещества</p>
Безопасност и първа помощ	<p>изброява и следва елементарни правила за безопасност преди, по време на и след злополука; различава рисковото от нерисковото поведение и не предприема поведения, водещи до опасност за него и за другите; обяснява и демонстрира умения за оказване на първа помощ при порязвания, одрасквания, ожулвания, изгаряния, ужилвания, навяхване, изкълчване</p>	<p>умее да различава рисковото от нерисковото поведение по отношение на нови дейности и отговорности, свързани с развитието и порастването; умее да предвижда последствията от своето и чуждото поведение по отношение на безопасността; демонстрира умения за отстояване на безопасно поведение и устояване на натиск; показва знания и умения за оказване на първа помощ при шок, силно кръвотечение, задавяне, отравяне, изгаряне, счупване на крайник; демонстрира отговорно отношение към собствената безопасност и безопасността на другите</p>
Сексуално здраве и сексуално преносими инфекции	<p>описва човешкото тяло и анатомичните особености на половите системи на мъжа и жената; обяснява зачеването и раждането на деца; умее да се грижи за хигиената и здравословното състояние на своята полова система; различава, отказва и избягва поведения, свързани със сексуално насилие или злоупотреба</p>	<p>описва анатомията и физиологията на мъжката и женската полова система и процесите на репродукция; описва промените, които настъпват в тялото в периода на юношеството, и необходимите лични хигиенни навици във връзка с тях; посочва методи на контрацепция и причини за тяхното използване; познава и описва болестите, предавани по полов път, и ХИВ/СПИН; приема своята сексуалност като естествена част от живота; демонстрира междуличностни и социални умения за влизане и поддържане на партньорски взаимоотношения; отнася се отговорно към своето сексуално здраве и се консултира със специалисти; умее да анализира влиянието на средата, културата, семейството по отношение на очакванията към ролята на мъжа и жената; описва факторите, свързани със създаването и поддържането на дом, с планирането и поддържането на семейство; описва промените на взаимоотношенията и ролята в семейството, свързани с порастването на децата; осъзнава значението на личния избор и поведение в междуличностните отношения, така че те да не водят до риск за здравето и личната</p>

		безопасност
Лична хигиена	<p>умее да поддържа обща хигиена на тялото, облеклото, работното място и дома;</p> <p>описва строежа и заболяванията на зъбите, венците и устната кухина;</p> <p>посочва влиянието на различните храни и начина на хранене върху тях;</p> <p>умее да поддържа здравето на зъбите, венците и устната кухина;</p> <p>доказва необходимостта от съчетаване на физическо и умствено натоварване, сън и почивка;</p> <p>демонстрира елементарни умения за ефективно учене;</p> <p>посочва и показва умения за хигиена на очите при писане, четене, гледане на телевизия;</p> <p>демонстрира навици за правилно стоене на чина, носене на ученическа чанта;</p> <p>описва функционирането на слуховия анализатор и изброява изискванията за хигиената на ушите</p>	<p>показва умения за оптимално съчетаване на умствено, физическо натоварване, почивка и сън;</p> <p>демонстрира умения за използване на стратегии за ефективно учене;</p> <p>описва въздействието на шума върху нервната система;</p> <p>обяснява значението на физическата активност за физическото и психическото благополучие, тонус и самочувствие;</p> <p>демонстрира позитивно отношение и участва в активни форми на отдих</p>
Хранене	<p>класифицира храните в различните хранителни групи;</p> <p>класифицира храните според техните основни хранителни съставки;</p> <p>обяснява значението на различните видове храни и техните съставки за здравето;</p> <p>съставя елементарно балансирано дневно меню;</p> <p>различава годните от негодните храни;</p> <p>посочва и следва елементарни правила за здравословно хранене (по отношение на приемане и усвояване на храната, значението на сутрешната закуска и т.н.);</p> <p>осъзнава и цени значението на здравословното хранене за своето развитие</p>	<p>обяснява функционирането на храносмилателната система;</p> <p>описва значението на различните храни и начина на хранене за здравето;</p> <p>назовава функциите и източниците на витамини и минерали;</p> <p>разграничава различните начини на хранене - вегетарианство, разделно хранене и т.н.;</p> <p>разбира и обяснява взаимовръзката на храненето с другите ежедневни дейности и значението му за здравето;</p> <p>разбира и обяснява необходимостта от различно меню и диета за различните хора;</p> <p>разбира и обяснява необходимостта от разнообразна храна;</p> <p>разбира и обяснява причините, поради които храната се разваля, и правилата за съхранение на различните видове храни;</p> <p>разбира и обяснява влиянието на начина на подготовка на храната върху нейните качества и връзката със здравето;</p> <p>разбира и обяснява основните принципи на здравословното хранене (правила на хранене) - приемане и усвояване на храната, режим на хранене: честота и продължителност на отделните хранения - количествено и качествено разпределение на храната в тях, време, в което се приема храната, и последователност на предлаганите ястия, поза и начин на приемане и съдвкване на храната, взаимовръзка на храненето с другите ежедневни дейности, място на храненето в</p>

		<p>дневния и седмичния цикъл;</p> <p>умее да интерпретира информацията, която се съдържа в етикетите на храните;</p> <p>усвоява и практикува основни умения за приготвяне на храна;</p> <p>разбира и цени значението на храненето за здравето и развитието в пубертета;</p> <p>прави и отстоява здравословни избори на храна;</p> <p>избягва нездравословни навици и традиции;</p>
--	--	--

Вода, почва, въздух	<p>описва основните компоненти в състава на атмосферния въздух и етапите в кръговрата на водата, като коментира значението и важността на всеки компонент (атмосфера, вода, почва) според техните основни функции в природата и значението им за живите организми и за човека;</p> <p>аргументира нуждата от опазването на чистотата на въздуха, водите и почвата и приноса на всеки отделен човек;</p> <p>изброява примери за подходи за пестене на вода в семейството и в общността и ги прилага;</p> <p>коментира взаимната обвързаност на компонентите въздух, вода, почва, растения и животни;</p>	<p>изброява основни източници на замърсяване на водата, почвата и въздуха;</p> <p>описва основни заплахи за компонентите на околната среда - напр. ерозия на почвата (вследствие на изсичане на горите), промишлено и битово замърсяване на речните и морските води и на въздуха и др.;</p> <p>разграничава различните видове замърсители на въздуха и водата и влиянието им върху човешкото здраве;</p> <p>формулира практически мерки за подобряване на качеството на въздуха, водата и почвата и разработва проекти за опазване на чистотата им;</p> <p>свързва нивата и източниците на шум с ефекта им върху човешкото здраве;</p> <p>илюстрира с примери съвременни подходи за намаляване на шума в градска среда;</p> <p>коментира възможни промени във всекидневното поведение и навици, които могат да доведат до намаляване на замърсяването на въздуха, водите и почвите</p>
----------------------------	---	--

Енергия и климат	<p>изброява различни източници и начини за производство на енергия и обяснява как те влияят върху състоянието на атмосферата и околната среда;</p> <p>оценява значението на пестенето на енергия за опазване на природните ресурси и формулира правила за поведение в семейството, в класа, в училището;</p> <p>коментира дейности от човешкото поведение, които представляват заплаха за озоновия слой, и обяснява начините за предотвратяване на разрушаването му;</p> <p>описва действието на ултравиолетовите лъчи върху човешкото тяло и начините за предпазване</p>	<p>класифицира енергийните източници и производства (въглища, нефт и природен газ; вода, вятър и слънце) съобразно въздействието им върху околната среда и осмисля понятието "зелена енергия";</p> <p>проверява хипотези какво правят или могат да направят институциите, общностите и производителите замърсители за промяна в начина на производство и коментира стратегии за справяне с проблема в различни държави;</p> <p>обяснява взаимовръзката между промените в климата и природните бедствия (екстремни бури, наводнения, суша, опустиняване);</p> <p>аргументира значението на възможните дейности за запазване целостта на озоновия слой и на енергийния баланс в природата, като демонстрира степени на лична отговорност</p>
-------------------------	---	--

Биологично разнообразие	коментира някои от основните начини за опазване на природата - различни видове резервати у нас и по света, разумно ползване на ресурсите, поддържане на чистотата в заобикалящата ни среда (вкл. в природни и урбанизирани територии); изразява своите чувства от срещата с природата, като използва различни художествени средства	изброява популярни видове, важни за общността видове, инвазивни, застрашени и изчезнали видове растения, гъби и животни, както и условията за тяхното съществуване; класифицира и коментира причините и заплахите, водещи до намаляване на биологичното разнообразие и изчезване на определени видове; участва в дискусии върху различни заплахи, напр. браконьерство, незаконна търговия със защитени видове, индустриално селско стопанство и др. и защитава аргументирано свои позиции; анализира значението на селското стопанство, туризма, лова, местните занаяти, традиции, обичаи, местни стопански практики, гъбарство, билкарство, добив на глина (хума), минерални води и връзката им с биологичното разнообразие; оценява значението на защитените територии и назовава категориите защитени територии - резерват, национален парк, природен парк, поддържан резерват, защитена местност и природна забележителност; разработва идеи и проекти за опазване, възстановяване и устойчиво използване на биологичните ресурси, като подготвя предложения за действия за опазване на екосистемите; оценява ролята на всеки отделен човек за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и участва в дейности за съхраняването му.
------------------------------------	---	---

<p>Потребление и отпадъци</p>	<p>обяснява какво са отпадъци и как те са свързани с начина на живот на хората; описва и групира различните видове битови отпадъци според състава им - органични, пластмаса, хартия/картон, стъкло, метал, дърво, други (текстил, кожа, гуми); анализира влиянието на замърсяването на околната среда върху здравето на човека; изброява различни места, които хората замърсяват, обяснява как става това и формулира предложения за промяна; дава примери за опасни химични вещества и смеси, използвани в ежедневието, и посочва правилните начини за безопасна употреба, съхранение и изхвърляне; формулира правила за отговорно поведение, свързано с отпадъците, в паралелката, училището, семейството, на улицата, в градинките, в планината, на морето и др.</p>	<p>изброява и групира основните видове замърсявания на различните компоненти на околната среда; описва определени последици за природата и за човека и обяснява причините за тяхното възникване; коментира дейностите от човешкото всекидневие като източници на замърсяване; изброява и групира различните видове отпадъци според произхода им - битови, производствени, строителни, селскостопански, опасни; класифицира видовете замърсявания на основата на наблюдения и експерименти; коментира нуждата от повторно използване на материалите и разработва идеи и проекти за рециклиране; разграничава основните групи отпадъци по продължителност на разграждането им; изброява и групира продукти, съдържащи опасни вещества, и видовете химикали, използвани във всекидневието; формулира опасностите, свързани с тях; описва основните правила за съхранение и работа с опасни химични вещества и смеси във всекидневието; прилага основни правила за действие при инциденти с опасни химични вещества и смеси</p>
<p>Общество и околна среда</p>	<p>изброява организации, занимаващи се с опазване на природата; илюстрира различни места, които хората замърсяват, обяснява как става това и формулира предложения за промяна; планира и участва в съвместни дейности за опазване на природата</p>	<p>участва в обществени кампании, свързани с екологични проблеми, и оценява ролята и значението им за общността; познава различни източници на информация, свързана с опазването на околната среда; разграничава ролята на институциите и на неправителствените организации, занимаващи се с опазване на околната среда; коментира варианти за принос на отделния човек и начина му на живот за опазване на природата</p>
<p>Културни идентичности</p>	<p>познава различни измерения на културата - родова история, бит, обичаи, традиции, фолклор, ролеви модели, ценности; усвоява начални знания, свързани с колективната памет, от областта на литературата, изобразителното изкуство, музиката и др.; разпознава културно-специфични характеристики на етнически общности у нас</p>	<p>познава механизмите на функциониране на колективната памет в областите на историята, географията, литературата, изобразителното изкуство, музиката и др.; познава разликите между национална и етническа идентичност; разграничава спецификите на различните измерения на културната идентичност: етническо, религиозно, езиково, национално, регионално и др.</p>

Културна осъзнатост	<p>формира у себе си емпатични нагласи за разбиране на чуждото поведение;</p> <p>осъзнава ценността на взаимното обогатяване на културите, произтичащо от позитивни интеркултурни взаимодействия;</p> <p>отстоява значимостта на културата на неговата общност</p>	<p>познава действието на социални, културни и социално-психологически фактори, обуславящи формирането на стереотипи и предразсъдъци;</p> <p>развива у себе си саморефлексивни нагласи по отношение на собствената културна идентичност</p>
Културни различия, толерантност и конструктивни взаимодействия	<p>умее да идентифицира прояви на нетолерантност в отношенията между представители на различни културни общности;</p> <p>развива умения за взаимодействие с представители на други културни общности във формална (учебна) и неформална (свободно време - изкуство, занаяти, спорт, туризъм и др.) среда;</p> <p>развива умения за сътрудничество в мултикултурни екипи</p>	<p>познава значими исторически примери за проява на толерантност между представители на различни културни общности;</p> <p>умее да прави разлика между прояви на културни особености, които заслужават толерантност, от такива, които не заслужават;</p> <p>формира и прилага умения за преодоляване на стереотипи и предразсъдъци в процеса на интеркултурните взаимодействия;</p> <p>развива и прилага умения за разрешаване на конфликти в мултикултурна среда;</p> <p>включва се с готовност в училищни и извънучилищни прояви, свързани с интеркултурните отношения (съвместно отбелязване на културно специфични празници, фолклорни фестивали и др.)</p>
Интеркултурно образование и права на човека	<p>запознат е с международни и национални нормативни документи, отнасящи се до човешките права;</p> <p>развива чувствителност към прояви на дискриминация</p>	<p>разграничава индивидуални и групово-специфични човешки права;</p> <p>умее да идентифицира случаи на нарушаване на човешки права</p>

VII. ПРИМЕРНИ ТЕМИ ПО ГРАЖДАНСКО, ЗДРАВНО, ЕКОЛОГИЧНО И ИНТЕРКУЛТУРНО ОБАЗОВАНИЕ ЗА ЧАСОВЕТЕ, КОИТО НЕ СЕ ВОДЯТ ОТ УЧИТЕЛИ СПЕЦИАЛИСТИ, ПО ВРЕМЕ НА ЗАМЕСТВАНЕ НА ОТСЪСТВАЩ УЧИТЕЛ,

<i>ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ</i>	<i>ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ</i>
Личната хигиена, чистота и здраве – правила, които са задължителни	Защо хората живеят в семейства
Болести и как да се предпазим	Ролята на семейството за формирането на младия гражданин
Болести на мръсните ръце	Дом, уют, сигурност
Разумно хранене	Отношения в семейството
Какво да направим при нараняване?	Що е род ? Родови характеристики
Рационално хранене Диетите –за и против	Семейството, другите общности и институции
Как да се храним и живеем здравословно	Общуване между родители и деца
Измамните блаженства – алкохол, цигари, наркотици	Заедно срещу домашното насилие
Здравословно хранене и вредата от диетите – анорексия , булимия	Самовъзпитание на волята – ”Изгради се сам”
Пушенето - кой се нуждае от това?	Добрият гражданин
Дрогата – изкушението, което не си струва да опитваш	Лични и граждански ценности и потребности
Алкохолът - опасност за човешкия живот и човешкото здраве	Демокрация
Момичета и момчета	Какво означава да имаш право
Пубертетът и хигиена на човешкото тяло	Конституцията на България
Младите хора и зависимостите	Всяко дете има право на закрила
Пубертет – как да подготвим децата?	Моите права и правата на другите
Опознай себе си	Училищна собственост
Карта на сърцето	Училищен правилник
Хигиена на половата система. Психично здраве	Войната и мирът
Проективни тестове - Измерване нивото на самопознание	България в света

<i>ЕКОЛОГИЧНО ОБРАЗОВАНИЕ</i>	<i>ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ</i>
Човешкото всекидневие – източници на замърсяване	Заедно
Видове отпадъци – битови, производствени, строителни и др.	Аз ходя на училище
Видове замърсявания на околната среда - последици	Кой съм аз?
Водата – природен ресурс и основен фактор на живот	Ние си приличаме, ние сме различни
Категории защитени територии	Различията
Екологични проблеми – природни бедствия	Проблемни училищни ситуации
Разделно събиране на отпадъци . Рециклиране	Нашият клас
Как пестим електричество?	Лесно ли е да бъдеш толерантен?
Как пестим вода?	Конфликти в мултикултурна среда
Кои са вредните газове в атмосферата?	Да приемем различния до нас, защото и ние сме различни от него
Растенията – белите дробове на нашата планета?	Медиите и глобалната мрежа в обществения живот
Как да се грижим за растетията в нашия дом и класна стая.	Новият наркотик Интернет – как да се спасим
Глобалните проблеми	Конфликтите – как да ги разрешаваме
	Не на агресията и насилието
	Толерантност, търпимост, уважение към другите и към себе
	Приятели и врагове – междуполово разбирателство
	Общуване с връстниците
	Моята личност и моят свят
	Напред – разбирайки се, уважавайки се, доверявайки се